

Ekonomik Coğrafya Odağında Kırsal Yeniden Düşünmek: Konya Örneği¹

Nurullah OSMANLI

Dr., Vakıflar Genel Müdürlüğü, Ankara, Türkiye, osmanlinurullah@gmail.com

Özer KARAKAYACI

Prof.Dr, Konya Teknik Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama, Konya, Türkiye, karakayaci@gmail.com

Makale Bilgileri

ÖZ

Makale Geçmişi

Geliş: 13.10.2023

Kabul: 08.12.2023

Yayın: 29.12.2023

Anahtar Kelimeler:

Ekonomik Coğrafya,
Kırsal Planlama,
Kırsal Kalkınma,
Kümeleme Analizi,
Tarımsal Ürün Planlaması.

Günümüz ekonomik politikaları, kırsal alanı ihmal ederek kent odaklı ekonomik kalkınma ve mekânsal planlama yaklaşımını önclemiştir. Ekonomik ve toplumsal gelişme dinamikleri üzerinden kalkınma süreçlerini açıklamaya çalışan bu yaklaşımlar, kırsal ihmal ederek kırsalın kentler karşısında dezavantajlı konuma itilmesine yol açmıştır. Bu durum, son otuz yılda öngörü olmaktan çıkarak somutlaşan çevresel değişimlerle olağanüstü olayların artmasına, tarımsal faaliyetlerin niteliğinin ve ekolojik değerlerin azalmasına neden olmuştur. Bu süreçte ihmal edilen kırsal karakterli yerleşmeler ekonomik kalkınma yaklaşımlarının merkezinde değerlendirilmeye başlanmıştır. Kırsal ve kentsel yerleşim alanlarının art bölgeleri olarak tanımlanan doğal arazilerin planlama mekanizmasına konu edilerek, yerleşim alanları ile çevresi arasındaki ilişkilerin bağıntısal bir biçimde kurulması yoluyla sürdürülebilir bir anlayışın hâkim kılınması temel argümanlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum yerin teklifi ve biricikliği ile kopyalanması mümkün olmayan yeteneklerinin ön plana çıkarılmasına odaklanan ekonomik coğrafya yaklaşımları bağlamında, sanayi ve hizmetler sektörlerindeki gelişme dinamiklerinin kırsal alanlar üzerinde yoğunlaşması gerekliliğini de gündeme getirmiştir. Bu çalışmada tarımsal üretimde önemli bir yere sahip olan Konya kırsalında niteliksel ve niceliksel veriler dayalı yeni ekonomik mekânların tespitine yönelik çalışma yürütülmüştür. Konya il bütünü 1km² lik gridlere bölünerek Coğrafi Bilgi Sisteminden (CBS) her bir grid alana düşen toprak niteliği ve ikamete dayalı nüfus tespit edilmiştir. Grid alanlara tanımlanan ÇKS (Çiftçi Kayıt Sistemi) bitkisel üretim verileri Moran I analizine tabi tutulmuştur. Analiz sonucunda elde edilen tarımsal kümeleşme haritalarıyla, tarımsal üretimi etkileyen diğer veriler bir araya getirilerek sentez işlemine tabi tutulmuştur. Sentez işleminde tarımsal üretim yönüyle öne çıkan KUA'nın elde edimini sağlanmıştır. Buradan elde edilen bulgularla, farklı kaynaklara sahip farklı coğrafyalarda, mekânsal planlamanın kırsal kalkınma çalışmalarına sağlayabileceği katkı vurgulanmıştır.

Rethinking the Rural With a Focus on Economic Geography: The Case of Konya²

Article Info

ABSTRACT

Article History

Received: 13.10.2023

Accepted: 08.12.2023

Published: 29.12.2023

Keywords:

Economic
Geography,
Rural Planning,
Rural Development,
Cluster Analysis,
Agricultural Product
Planning.

Today's economic policies have neglected the rural area and prioritized the urban oriented economic development and the spatial planning approach that serves this development. The approaches that trying to explain the processes through economic and social development dynamics, have disregarded the countryside and led to the rural being pushed to a disadvantageous position against the cities. This situation has led to an increase in environmental changes which have become a fact rather than a foresight in last thirty years and extraordinary events and to a decrease in the quality and ecological value of agriculture. In this process, neglected rural settlements, started to be evaluated at the center of economic development approaches. One of the main arguments is to make a sustainable approach dominant by establishing the relations between the settlement areas and their surroundings in a relational way, especially by subjecting the lands defined as the back zones of rural and urban settlements to the planning mechanism. In this framework, it is aimed to discuss the necessity of a development approach based on spatial planning, in accordance with the theoretical background of economic geography, for the economic, social, and spatial development of rural areas by increasing the competitive power of rural economic spaces. In this context, in this study various evaluations were made on the determination and quality of new economic spaces based on qualitative and quantitative data in the example of Konya rural, which has an important place in agricultural production. In the analyzes on the determination and quality of these economic spaces, rural production areas were divided into 1 km grids and the quality of the soil falling on each grid area was determined from the Geographical Information System (GIS). Moran I analysis was carried out on the CKS (Farmer Registration System) data regarding the identified RPA, and new suggestions were proposed for the concentration areas. As a result, the contribution of spatial planning to rural development studies in different geographies with different resources will be emphasized.

Atf/Citation: Osmanlı, N., Karakayacı, Ö., (2023). Ekonomik Coğrafya Odağında Kırsal Yeniden Düşünmek: Konya Örneği, *Konya Sanat Dergisi*, 6, 195-215.

"This article is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) (CC BY-NC 4.0)"

¹ Bu çalışma Nurullah OSMANLI'nın doktora tezinden üretilmiştir. / ²This study was produced from Nurullah OSMANLI's doctoral thesis.

GİRİŞ

Kırsal alanlar, günümüzde gençlerin daha konforlu bir yaşam ve çoğu kez yarınından emin olamama duygusu ile terk ettiği, ait olduğu coğrafyanın geri kalmasına ve kalkınması açısından dezavantajlı, ıssız mekânlar haline gelmektedir. Kırsalın kalkınması sorunsalı, kırsal kalkınma ve kırsal (dan) kalkınma kavramları üzerinden ele alındığında, kırsal kalkınma; kırsalda yaşayanların, ikamet ettiği yerleşimlerde yeterli yaşam kalitesine sahip olması, gelecek kaygısı hissetmeden yaşamını sürdürmesine yönelik politika ve faaliyetler bütünü olarak tanımlanabilir. Ancak konu kırsal (dan) kalkınma olduğunda, kırsal alandaki fiziksel ve sosyal kaynakların en iyi şekilde ve sürdürülebilir kullanımını sağlayarak, yerelden başlayarak bölge ve ülke kalkınmasına sağlanan destek anlaşılmalıdır. Kırsal ve kırsal (dan) kalkınma kavramına yönelik yapılan bu tanımlamaların kırsalı, kırsal yerleşimler ve ikamet edenler üzerinden açıklayan ülke kırsal kalkınma politikalarını düşündürmektedir. Türkiye kalkınma politikaları, bir taraftan kırsalda insanları tutma düşünüyü yerine getirip, daha konforlu bir yaşam arzuladıkları şehir hayatına göçlerine engel olamazken, bir taraftan da tarım reformu, miras hukuku, tarım işletmelerinin küçük ve parçalanmış olması, tarımda verimlilik gibi yapısal sorunları çözümlenememiştir. Bu politikaların bir sonucu olarak, bir yandan kırsalda ikamete dayalı yaşam biterken diğer yandan da kırsal mekândan elde edilebilecek ekonomik getiriden yeterince faydalanılamamaktadır. Ülkemizin kırsaldan kalkınma sorunu, kırsal alandaki yapısal sorunları azaltacak, kırsal mekânın ekonomik değerini artıracak bir yaklaşımla ele alınması gerekmektedir. Bu çalışmada, kırsalda yaşayanların geçim kaynağı olan tarım arazisinin (kırsalın) yapısal sorunlarına odaklanarak, ekonomik anlamda değerini artıracak öneriler getirilmesi amaçlanmaktadır. Bunun için, kırsal mekânın ekilebilir tarım arazileri yönünden sürdürülebilirlik esaslı ele alınması (planlanması) durumunda elde edilecek bulgular üzerinde durulacaktır.

Tarımdan elde edilen gelirin daha çok kentsel alanlarda gelişen tarım dışı sektörlerin sağladığı niceliksel gelir artışına erişemeyeceği bilinmektedir. Ancak insan yaşamının sürdürülebilirliği için ihtiyaç duyulan gıdaların temini gündeme geldiğinde, tarımın ekonomik anlamda sağlayacağı niceliksel gelir artışından ziyade niteliksel değeri gündeme gelmektedir. Bu değer, tarımsal üretime konu olan kırsal mekânın geleceğe dönük planlanarak ekonomik değerinin artırılmasını amaçlayan kırsal kalkınma araştırmalarını öne çıkarmaktadır. Fiziksel mekân düzenlenerek (planlanarak) ekonomik değeri değişmektedir (Kaygalak, 2020: 46). Bu nedenle günümüz kırsal alanındaki değişimlerin nasıl bir planlamanın! sonucunda oluştuğu, bu değişimin kırsalda ne tür bir ekonomik kalkınma gerçekleştirdiği? Her şeyden önemlisi bu değişimin insan hayatının sürdürülebilirliğinde önemli bir yeri olan tarımsal üretimi ne yönde etkilediği önemli bir kalkınma sorunudur.

Kalkınma planlarında 1960'larda ortaya çıkan planlı ekonomi yönetimi ve ithalat ikamesi yoluyla sanayileşme stratejisinin gelişmesiyle birlikte ihracata dayalı sanayileşme stratejisi gelişmiştir (Şahin,2021:161). Tarımın insan hayatındaki stratejik değeri, insanlığın refahını sanayileşmede bulan klasik iktisat teorisinin niceliksel gelir artışına odaklanan yaklaşımını değiştirmelidir. 2050 yılında dünyayı beslemek için küresel gıda üretiminin %60-110 artması gerekebileceği, gıda üretimi için uygun arazilerin sonlu bir kaynak olduğu, tatlı su kaynaklarının %70'nin tarımda kullanıldığı belirtilmektedir (Rockstro'm ve Vd.,2015:6,Wilson ve Piper,2010:255). 2019 yılında küresel boyutta etki gösteren Covid-19, Türkiye ekonomisinde gerilemeye sebep olmuştur. Siyasi politikanın elinde olan adımlar için günü kurtarmak yerine, sonrası için plan ve program yapılması gerekmektedir (Yılmaz, 2022:139). Covid-19 pandemi süreciyle birlikte gıdaya erişimin ciddi bir mesele olarak ele alınır hale gelişi, bu konunun önemini de ortaya koymaktadır (Ayten, 2022:114).

Gelecek neslin kırsalın bu günkü yapısal sorunlarıyla meşgüliyetini azaltabilmesi için bu günden yarını düşünerek (planlayarak), geçmiş neslin bu güne bıraktığı kırsalın yapısal sorunlarının sorgulanması ve bu sorunlara neden olan etmenlerin azaltılması/ortadan kaldırılması gerekmektedir. Bu durum ise kırsal alanda kaynakların kullanımına odaklanan sürdürülebilir alan yönetimi gerektirmektedir. Sürdürülebilirlik bu gününün kaynaklarını gelecek nesillerin kullanımına menfi bir durum oluşturmadan fiziki mekân üzerindeki faaliyetin dengeli ve organize kullanımını gerektirmektedir. Bu durum arazi üzerindeki sosyal ve fiziksel mekânı bilimsel ilkelere göre sentezleyerek uygulamaya yön veren bir yaklaşımla sağlanabilir. Mekânsal

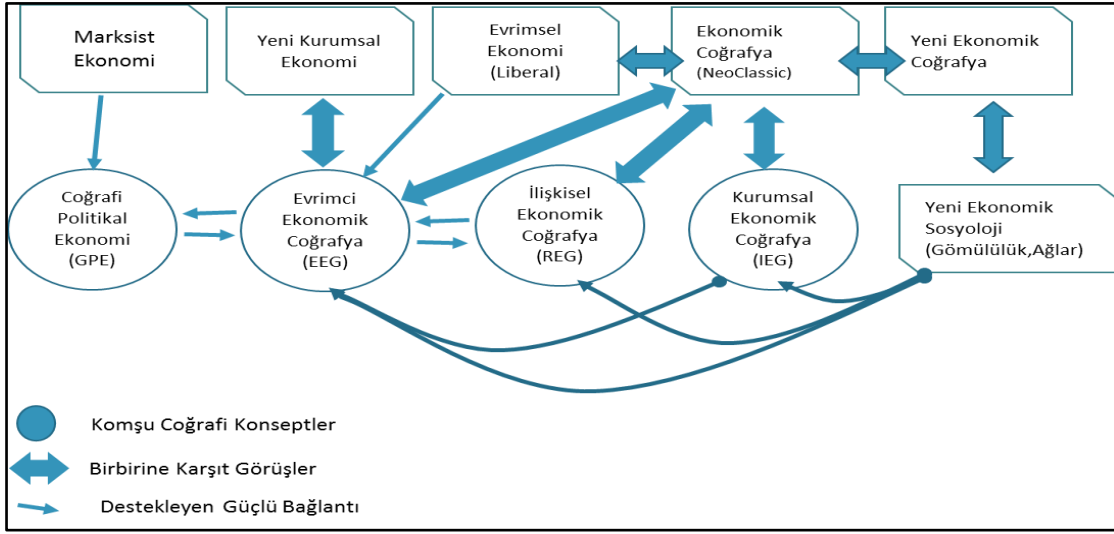
planlama bilimine ait bu yaklaşım sayesinde tarımsal üretim alanlarının fiziksel plan üzerinde düzenlenmesini/tanımlanmasını, doğru bir “kurumsal” yönetim aracıyla plan kararlarının sürdürülebilirliğinin sağlanması halinde (süreç içinde), kalkınmayı sağlayacak tüm oluşumlar kendisine zemin bulabilir. Böylelikle gelecek nesil için sürdürülebilir bir gıda yönetimi sağlanabilir.

Dünya karasal alanın büyük çoğunluğunu kırsal alanlar kaplamaktadır, kırsal genelinde yapılan kalkınma çalışmalarının çok azı dışında başarılı olmadığı, farklı ülkelere uygulanan kırsal kalkınma modellerinin bölgesel farklılık ve zorluklarının, paydaş niteliklerinin ve kaynakları öne çıkardığını, her zaman her yerde geçerli olabilecek standartlaştırılmış ve genel geçer bir kırsal kalkınma modelinin bulunmadığı, diğer bir söyleyişle kimi durumda çok değerli çalışmalar yapılmasına rağmen kırsalda kalkınma elde edilemezken, kimi durumda fazlaca bir çaba sarfetmeden kırsalda kalkınmanın elde edilebildiği görülmektedir (Murdoch, 2000:407; Dalal-Clayton ve Vd., 2003:95; Torre ve Wallet, 2016:27). Bu durum kalkınmaya yönelik gizli bir reçete gibi yöntem-model öneren çalışmaların sahada karşılık bulmadığı, her bir kırsal farklı kılan, fiziksel özellikleri dışında bu alanları kullanan toplumun, üretime yönelik getirdiği farklı değerler bütününe bulunduğu, kırsalda halen inşa edilmesi gerekli kurumların olduğu, zayıflıklara odaklanmak yerine her bir alanın kendine özgü benzersiz ve güçlü yönlerine odaklanarak, her bir kırsal alana farklı kalkınma yaklaşımı getirilmesi her bir kırsal alana özel niteliklerin ortaya çıkarılması gerekmektedir (Porter vd., 2004:8; Karakayacı, 2018:43).

Her bir kırsala farklı bir kalkınma yaklaşımı getirilmesi, kırsal alanın sahip olduğu doğal kaynaklar kadar bu kaynakları ekonomik değer haline getirebilme sinerjisine sahip toplumsal değerlerin de farklı olabileceğini göstermektedir. Uygun coğrafi konum ve doğal kaynaklara rağmen avantajlı olan kimi bölgeler üretim ve kalkınma yönüyle geri kalırken, doğal kaynaklar açısından dezavantajlı olan kimi bölgelerin uygulanan farklı politikalar ve sahip olduğu sosyal sermaye nedeniyle ekonomik gelirlerinin diğer bölgelere kıyasla daha fazla olabildiği bilinmektedir (Gallup ve Vd, 1999:190; Lawson, 2007:55; Çekiç, 2009:149).

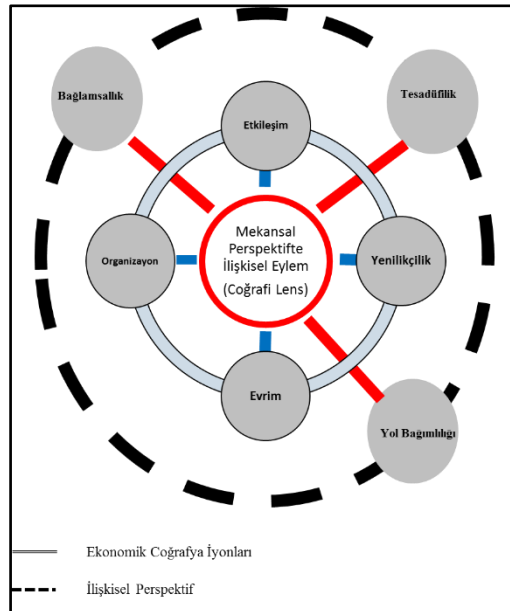
Kalkınma kavramına, üretim odaklı olmaktan çok pazarlama odaklı bakan ekonomistler ise kalkınmada sanayi sektörü öncelikli olmaları nedeniyle “dünya haritasına sıradan bir bakışla ülkelerin konumlarıyla kalkınmışlıkları arasında uyum olduğuna” yönelik deterministik bir yaklaşım getirmektedir (Krugman, 1999:2). Ticaret ve sanayi sektörü için bu değerlendirmelere uygunluk gösteren örnekler olsa da tarım sektörü açısından her coğrafyada istenilen üretim yapılamayacağı için diğer sektörlerden farklı bir kalkınma yaklaşımıyla ele alınmayı gerektirmektedir. Bu durum kırsal alandaki temel üretim konusu olan tarım sektörünün gelişimine yönelik mevcut kalkınma politikalarının sorgulanmasını gerektirmektedir.

Günümüz kalkınma politikalarına hâkim olan klasik iktisat teorisi yaklaşımı, kırsal alandaki tarımsal üretimin nasıl ve ne şekilde yapılacağından çok, tarımsal ürünü dünyanın herhangi bir yerinde üretilmiş herhangi bir emtia gibi değerlendirerek, pazarlama süreçlerine odaklanmaktadır. “Bu durum iktisat biliminin nedensellik, genelleme ve düzenlilik esaslı fiziksel mekânı stilize bir yapı olarak kabul ettiği kalkınma yaklaşımından kaynaklanmaktadır” (Kaygalak, 2020: 54). İktisat biliminden fiziksel ve sosyal olarak değişim gösteren kırsal mekâna yönelik farklı kalkınma yaklaşımı göstermesinin beklenilmesi aslen ilgili bilim dalının yapısına aykırılık teşkil etmektedir. Klasik İktisat teorisinin aksine ekonomik coğrafya, ekonomik kalkınma farklılıklarını araştırmasına konu ederek kalkınma farklılıklarının mevcut doğal kaynaklardan ziyade, yapılı çevreden kaynaklandığı, fiziksel mekânı ekonomik faaliyetlerin yürütüldüğü ve dolaşıma girdiği farklı yer ve sosyal mekânlar olarak tanımlamaktadır (Barnes, 2009:320). Şekil’1 de ifade edildiği üzere Ekonomik coğrafyanın ekonomik etkinliklerin fiziksel mekândaki eşitsiz gelişimine yönelik birbirini tamamlayan farklı yaklaşımları (Kurumsal Ekonomik Coğrafya, İlişkisel Ekonomik Coğrafya, Politik Ekonomik Coğrafya, Evrimsel Ekonomik Coğrafya) bulunmaktadır (Hassink ve Vd, 2014:1300).

Şekil 1. Ekonomik coğrafya teorilerinin doğduğu temel paradigmlar ve ilgili disiplinlerle bağlantısı (Hassink ve Vd,2014:1300)' den esinlenerek araştırma kapsamında üretilmiştir.

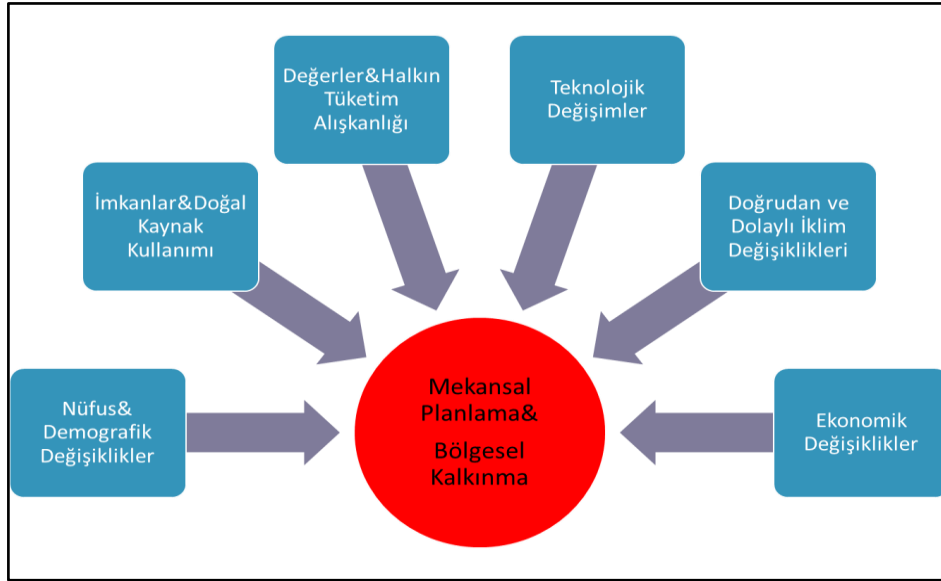
Bu yaklaşımlardan kurumsal ekonomik coğrafya yazımında, klasik iktisat bilimin aksine ekonominin gerçekleştiği mekânı, sadece fiziksel mekân olarak tanımlamamakta, fiziksel mekânı kullanan toplum tarafından üretilen sosyomekânı da tanımlamakta, farklı fiziksel mekânlar kadar farklı sosyomekânların da birarada kurumsal çevreyi oluşturduğu, bu çevrenin içinde yer alan tüm aktörlerin arasındaki karşılıklı ilişkilerle var olduğu belirtilmektedir (Kaygalak,2017:350). İlişkisel ekonomik coğrafya yazımı ise sektörlerin varlığından çok birbirleriyle olan ilişkileri üzerine yoğunlaşmıştır. Şekil'2 de ifade edildiği üzere teorinin temel yaklaşımı, ekonomik aktörlerin sosyal ve kurumsal ilişkilerle birlikte değerlendirilmesi gerektiği, ekonomik süreçler geçmişteki kararlara süreçlere bağlı olarak yol bağımlı olduğu, kalkınma yolları dışında seçimler yapabilmeyen açık uçlu ve rastlantısal olacağı ve ekonomik faaliyetlerin tesadüflüğünün lokasyonda sonuçlanacağı üzerinedir (Bathelt ve Glückler, 2003:132).

Şekil 2. İlişkisel perspektif içinde ekonomik coğrafyanın dört iyonu (Bathelt ve Glückler,2003:132) den esinlenerek araştırma kapsamında üretilmiştir.

Bu yaklaşım coğrafi mercekle kullanarak ekonomik ilişkilerin analizi üzerinde durmaktadır. Bu analizlerin temelini teşkil eden ilişkisel mekân, benzer şekilde mekânsal planlamanın da araştırmasına konu edilmektedir. Bu nedenle mekânsal planlama içinde öngörülen bir ekonomik kalkınma senaryosuna dönüştürülmesinin mümkün olabileceği değerlendirilmektedir. Kalkınma senaryosu, mekânsal olarak planlanan kırsalın öngörülen süreç içinde kalkınma zemininin oluşturulabileceğini düşündürmektedir. Çünkü ilişkiler yönetime bağlı olarak ortaya çıkmakta ve burada tarihsel süreç önem arz etmektedir (Torre ve Wallet, 2016: 27).

Ekonomik gelişimin tarihsel, sosyal ve kurumsal bağlamlarla ilişkisi bulunması ve ekonomik değerlerin mekân üzerinde etkinliğini, “faaliyetin yürütüldüğü fiziki yer, alım ve satıma konu olan taşınmaz, toplumun değer ve koşullarını belirleyen mekânsal süreçler olarak tanımlandığında ekonomik kalkınma farklılıkları izah edilebilmektedir” (Kaygalak, 2020:50). Ekonomik coğrafya kalkınmaya yönelik tüm faaliyetlere coğrafi bir perspektifle değerlendirmesi, kalkınma farklılıklarını açıklarken, mekân kavramını çok boyutlu ele almasına (ilişkisel mekân) neden olmaktadır. Bu noktada hâkim sektörü tarım olan kırsal alanda ekonomik farklılık oluşturma (Kırsal kalkınma) düşüncesini, teorik düzlemde uygulama (günlük hayat) düzlemine getirmeye ihtiyaç bulunmaktadır. İşte burada fiziksel çevre ve insana ait sosyal ve kültürel değerleri bir arada değerlendirerek, çözüm üreten (fiziksel mekânı düzenleyen) mekânsal planlama biliminin de ele aldığı çok boyutlu ilişkisel mekân, iki bilimsel yaklaşımın ortak araştırma alanı haline gelmektedir. Ayrıca kırsalda sürdürülebilir ekonomik kalkınma politikasını sağlayabilmek için, kırsal arazide farklılık arz eden (tarımsal üretimin de temel dayanağı olan), toprak, iklim, su kaynakları gibi doğal kaynaklar ve sosyal faktörlerin ölçülebilmesi ancak bunların birbiri üzerindeki etkilerinin analiz edilmesiyle mümkün olabilir. Şekil’3 de açıklandığı üzere bu yaklaşıma sahip tek bilimsel disiplin, mekânsal planlamadır. Mekansal planlama süreçleriyle ekonomik kalkınma/kırsal kalkınma politikaları arasında yüksek bir korelasyon bulunmaktadır (Singh, 2019:102).

Şekil 3. Mekansal planlama ve bölgesel kalkınmayı birlikte etkileyen faktörler (Singh, 2019:102).

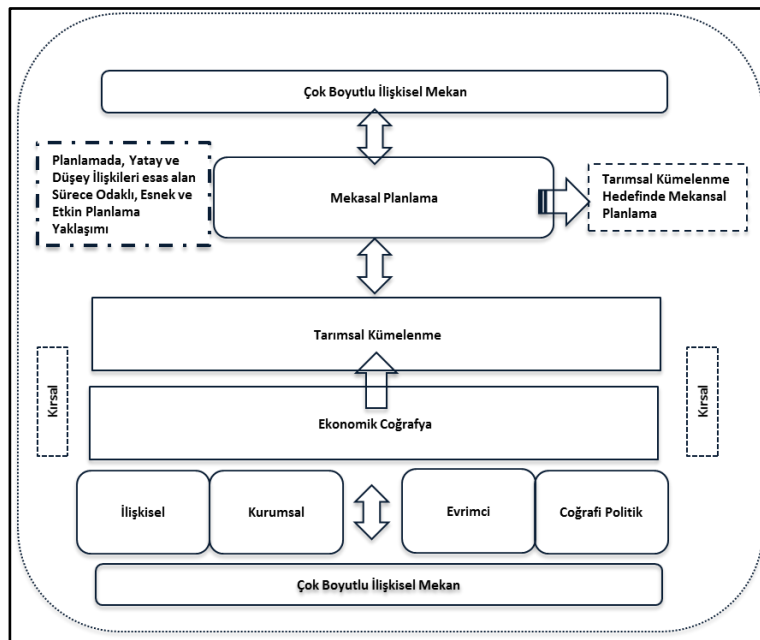
Kırsal yerleşim alanları dışı alanda kalan arazi, yerleşimin fiziki gelişimi kadar yerleşim yerinde yaşayanların geçim kaynağı durumundadır. Bu nedenle yerleşimin sürdürülebilirliği ile çevresindeki arazinin sürdürülebilir ekonomik kalkınma için kullanımı arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır. Bu noktada ekonomik coğrafya literatüründe daha çok sanayi ve teknolojinin geliştirilmesiyle eş güdüm içinde kullanılan kümelenme kavramının, mekânsal planlamanın kalkınmayı amaçlayan yaklaşımı ile birlikte ele alınması halinde, kırsal alanda hakim sektör olan tarımın gelişiminde kullanılabileceği değerlendirilmektedir.

Tablo'1 de açıklandığı üzere, tarımsal kümelenme için değer ağlarının oluşturulması ve uzun vadede rekabet edebilirliğinin sağlanması, tarımsal yoğunlaşmaya bağlı belirli alanlarda özel koşulların mekansal planlamayla belirlenerek, tarım bölgeleri gibi stratejik kapasiteler oluşturabileceği değerlendirilmektedir (Galvez-Nogales,2010:4; Galvez-Nogales ve Webber,2017:20).

Tablo 1. Tarım Endüstrisi Yatırım Teşvik Araçlarının Temel Özellikleri (Galvez-Nogales ve Webber,2017:20).

	TEMEL AMAÇLAR	COĞRAFİ KAPSAM	YATIRIM ÇEKEN ARAÇLAR NEDİR?
Tarım Koridorları	Altyapı Ve Tarım İşletmelerinin Birlikte Planlanması	Yüzlerce Veya Binlerce Km Alana Yayılan Bölge- Ulus-Ulus ötesi Tarımsal Doğrusal Yığılaşma	Ticari Alt Yapı Yatırımlarını Düzenleme Politikalarıyla Ve Sek tölrel Kalkınma Planlarıyla Birleştirmek
Tarıma Dayalı Kümeler	Ağ Bağlantısı	Yüzlerce Veya Binlerce Ha Alana Yayılan Bölgesel Veya Kırsal Yerleşimlerde Tarımsal Yığılaşma	Yığılma Ekonomilerinin Faydaları Ve Toplu Faaliyetin Teşvik Edilmesi
Tarım-Endüstri Park	Yenilik Ve İşletmeyle Değer Katma	Şehirden Erişebilir Üretim Alanı 1-2 Hektar Alan	Ortak Alt Yapı, Lojistik Tesisler Ve Özel Hizmetler
Özel Ekonomik Alan(SEZ)	İhracat Ve Doğrudan Yabancı Yatırımı	Şehirde Mümkün Olduğunca Limana Yakın 1-2 Hektar Alan	Avantajlı Ekonomik Ve Düzenleyici Çerçeve
Tarım İş Geliştirme Merkezleri	Girişimcilik Geliştirme	Şehirde 100m ² Civarı Alan	Her Zaman Olmamakla Birlikte Ortak Altyapı Ve Hizmetler Sunmak, Yeni Tarım İşletmelerine Rehberlik Etmek

Ekonomik coğrafya ve mekansal planlamanın ortak araştırma alanı ilişkisel mekandır. Ekonomik coğrafya araştırmalarının üzerinde durduğu değer ağlarının kırsal alanda tarıma dayalı kümelenmeyle sağlanabileceği, kırsalda ekonomik kalkınmaya odaklanan mekansal planlamanın belirlediği yönetsel politikaların bir süreç içinde uygulanmasıyla zaman içinde oluşumun gerçekleşebileceği, Şekil 4'te açıklanmıştır.

Şekil.4 Araştırma kuramsal çerçevesi.

AMAÇ VE YÖNTEM

Bu çalışmanın amacı, kırsalda yaşayanların geçim kaynağı olan tarım arazisinin, ihmal edilen yapısal sorunlarına odaklanarak, ekonomik anlamda değerini artıracak öneriler getirmektir. Bunun için, kırsal mekânın ekilebilir tarım arazileri yönünden sürdürülebilirlik esaslı ele alınması sağlanarak, kırsalın ekonomik değerinin artırılmasında mekânsal planlamanın etkinliğinin gösterilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca niteliksel araştırma yöntemiyle ortaya konan esasların, örneklem araziden temin edilen verilerin CBS’de analiz ve sentezi yoluyla doğrulanması sağlanacaktır. Bu amacın gerçekleştirilmesi için;

İlk aşamada, Türkiye nüfusunun gıda ihtiyacının önemli bir kısmını karşılaması nedeniyle (Konya Ekonomi Raporu 2019,2020:s.40), Konya kırsalı örneklem arazi olarak belirlenmiştir.

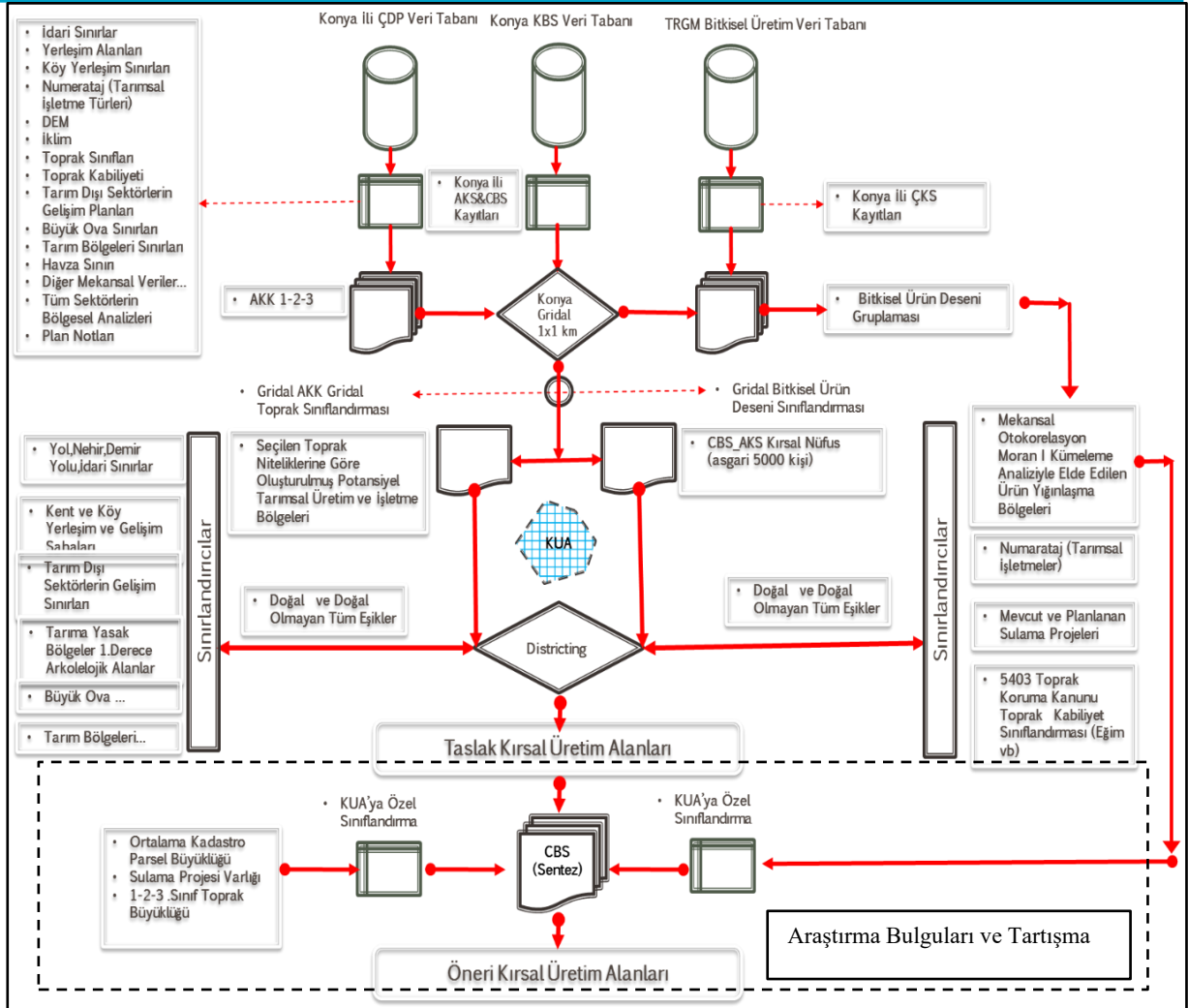
İkinci aşamada, örneklem arazi üzerinde CBS uygulaması yapılarak, CBS Distincting yöntemiyle KÇDP (Konya Çevre Düzeni Planı) altlığında arazi üzerinde 1x1km GRID alanlara tanımlanan nitelikli toprak ve nüfus bilgisine bağlı olarak bitkisel üretim alanlarının (Kırsal Üretim Alanları-KUA) tasarımı yapılmıştır.

Üçüncü aşamada tarımsal kümelenmenin temel göstergesi olan işletmelerin mekânsal yakınlığı temelinde, belirli tarımsal ürünlerin arazi üzerindeki dağılımını tespit edilerek, ürün yığılması varsa fiziki planlaması yapılan bitkisel üretim alanlarıyla ilişkisi kurulmuştur. Böylelikle örneklem arazi üzerinde kümelenme potansiyeli olan lokasyonlar belirlenmiştir.

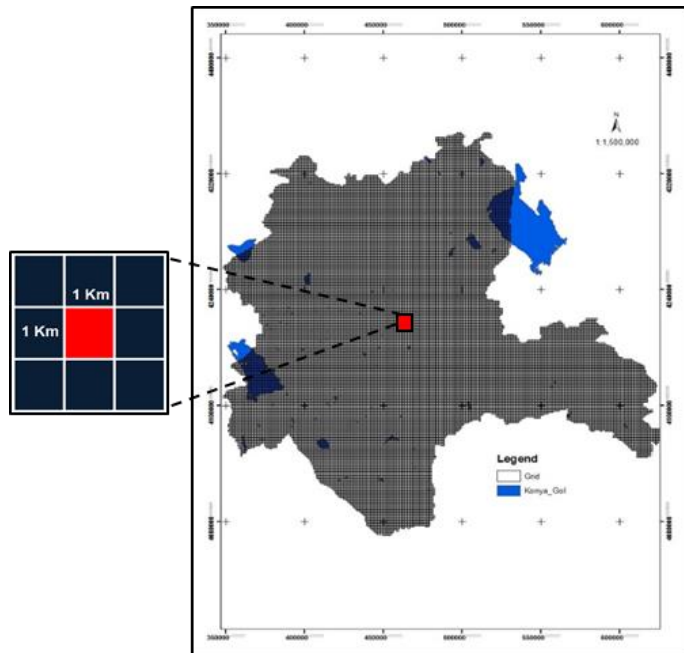
Dördüncü aşamada örneklem arazi üzerinde fiziksel olarak planlanmış, doğal sınırlandırıcılara göre farklılaşan/öne çıkan potansiyel KUA’nın tespiti amacıyla nitelikli toprak varlığı, sulama projesi varlığı, tarımsal işletmeye yönelik ortalama kadastral arazi büyüklükleri ile tarımsal ürün grupları yoğunluk sınıflandırma verilerinin (üçüncü aşamada elde edilen) CBS içinde kullanılması (sentez edilmesi) sağlanacaktır. Böylelikle verimli tarımsal üretime konu olabilecek (öne çıkan/farklılaşan) KUA tespit edilecek, kuramsal çerçevede (niteliksel araştırmada) ortaya konulan esasların araştırma sahası içindeki karşılığı da teyit edilerek, araştırma bulguları üzerinden kırsalın ekonomik anlamda değerini artıracak öneriler getirilecektir. Araştırma süreci Şekil 5’de şematize edilmiştir.

Bu araştırma yönteminin uygulanabilmesi için, KÇDP’na konu edilen mekânsal verilerle, Konya Kent Bilgi Sistemi veri tabanında ilişki olarak tutulan nüfus ve mekânsal adres verisi kullanılmıştır. Ayrıca KUA’nın Konya kırsalındaki doğal kaynak kullanımına bağlı olarak tarımsal ürünlerin il bütünü içinde kümeleşme bölgelerini tespit ederek tarımsal kümelenmeye yönelik bir alt yapının varlığının sorgulanması amaçlanmaktadır. Bitkisel üretime konu veriler Tarım Reformu Genel Müdürlüğü Çiftçi Kayıt Sistemi (ÇKS)’den temin edilmiştir.

Çalışma içinde planlanmış üretim alanlarının elde edilebilmesi amacıyla, mümkün olduğunca idari ve hukuki sınırlandırıcılar bağlı olmaksızın tarımsal üretime konu olabilecek toprak, su, topoğrafya, eğim gibi doğal sınırlandırıcılar ile ilçe, mahalle sınırları, havza sınırları, tarım bölgeleri sınırları, yol, kanal gibi yapay sınırlandırıcılar eşik olarak kullanılmıştır. Kırsal arazinin elde edilebilen verilere bağlı olarak en iyi ayrışmaya tabi tutabilmesi amacıyla, Şekil 6’da açıklandığı üzere Konya il bütünü, 1x1 km GRID alanlara bölünmüştür.

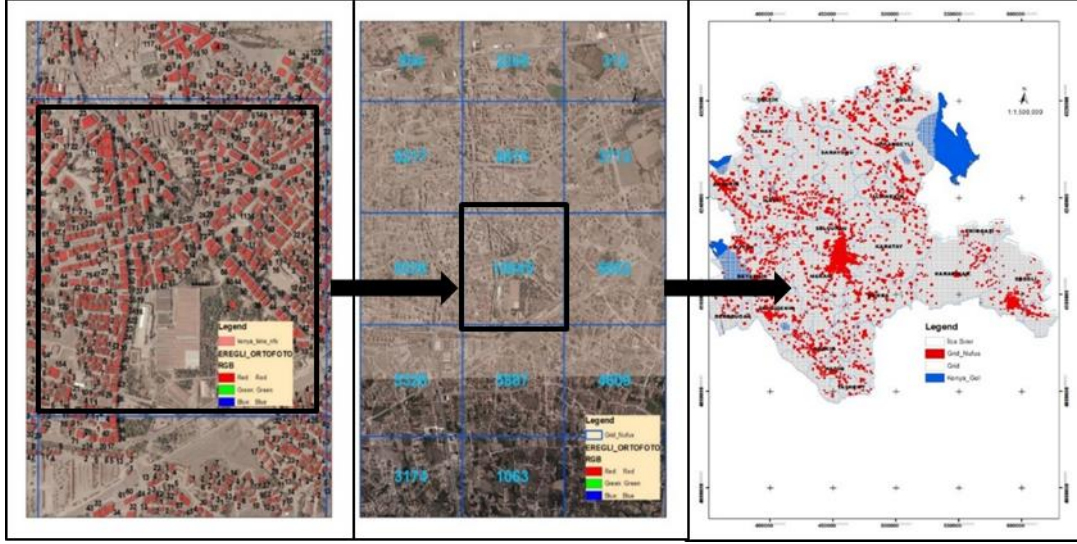

Şekil 5. Araştırmada izlenecek yöntemin şeması.

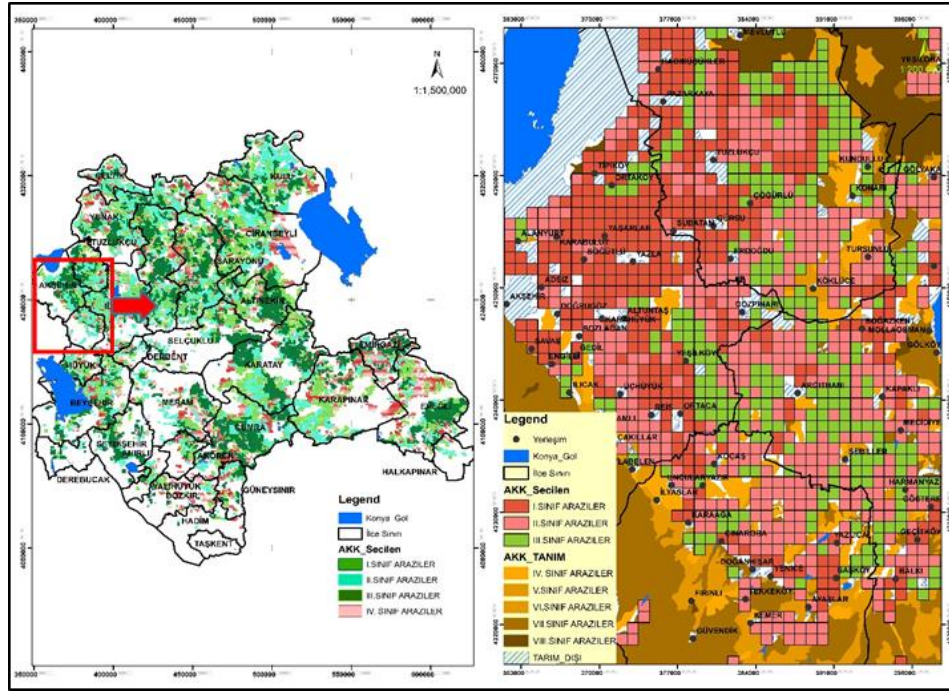

Şekil 6. Konya il bütünüünün 1km² lik karelije (GRID) alanlara bölünmesi.

Çalışmanın ilk bölümünde, KUA alanlarının oluşturulması için ilk olarak Şekil 7’de açıklandığı üzere, Konya kırsalında her binada ikamet eden nüfusun KBS-AKS (Kent Bilgi Sistemi – Adres Kayıt Sistemi) ilişkilendirmesi kullanılarak, GRID alanlara tanımlaması yapılmıştır. İkinci olarak Şekil 8’de açıklandığı üzere, Konya kırsalında ekilebilir tarım arazilerinden verimli tarımsal üretime konu olabilecek Arazi Kullanım Kapiliyeti (AKK) 1-2-3. toprak sınıflarının GRID alanlara tanımlaması yapılmıştır.

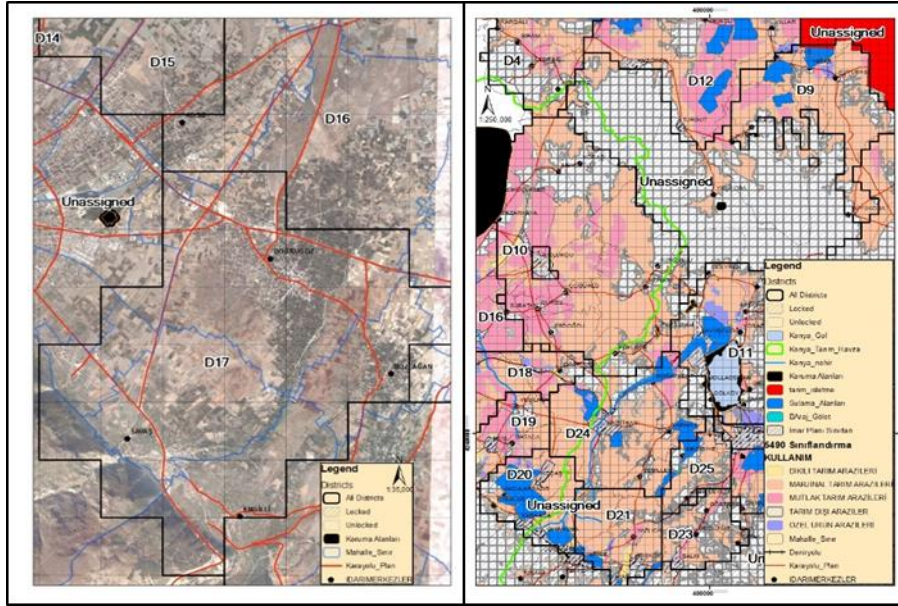
Şekil 7. Bina ikamet nüfusunun GRID alanlara tanımlanması.

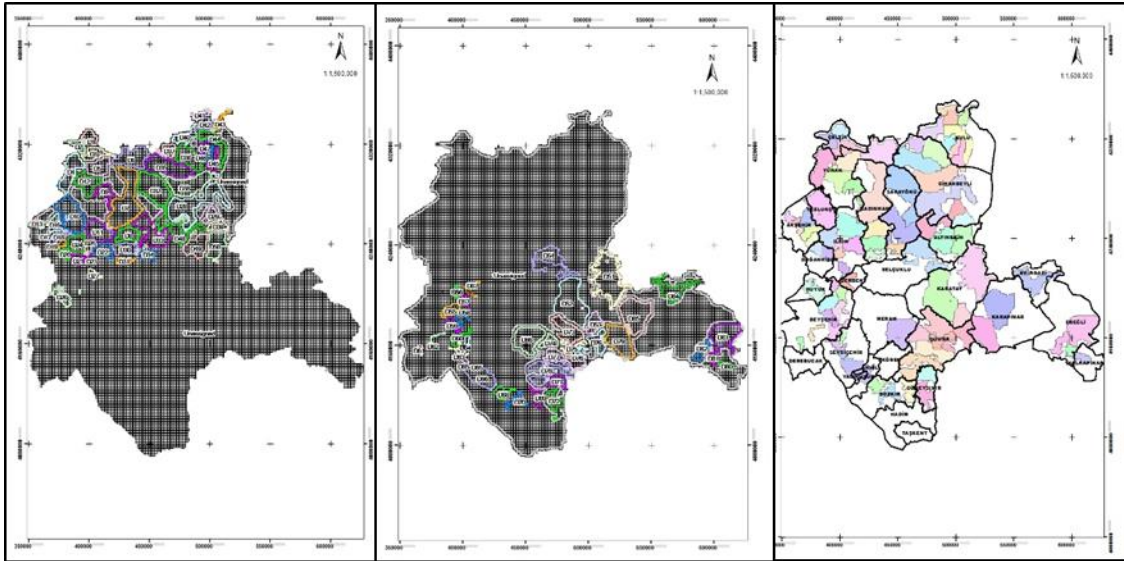
Şekil 8. Konya il bütününde toprak niteliğinin (1-2-3) GRID alanlara tanımlanması.

Çalışmanın ikinci bölümünde, Şekil 9’da açıklandığı üzere, CBS Districting uygulamasıyla GRID Alanlar, asgari 5000 kişilik kırsal nüfus esas alınarak doğal ve doğal olmayan sınırlandırıcıların eşliğinde birleştirilerek, AKK 1-2-3 toprak sınıfına sahip olan taslak KUA’nın oluşumu sağlanmıştır. CBS Districting aracı birçok araştırmada özellikle mahalle, ilçe alanlarının nüfusa bağlı tasarlanmasında kullanılmaktadır (Aksoy,2006:10). KUA alanının gerektiğinde yeni bir kırsal yerleşime konu edilebilmesi amacıyla 6360 sayılı

yasayada belirlenen nüfus kriteri esas alınmıştır. Çalışma sonucunda Şekil 10’da açıklandığı üzere Konya il bütününde 86 adet taslak KUA oluşturulmuştur.

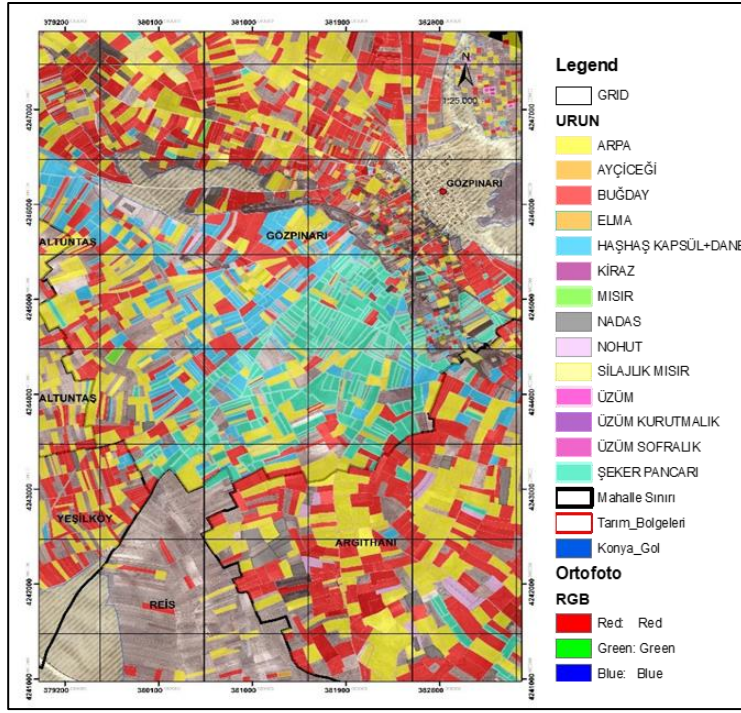

Şekil 9. CBS Districting aracılığıyla KUA alanlarının oluşturulması.

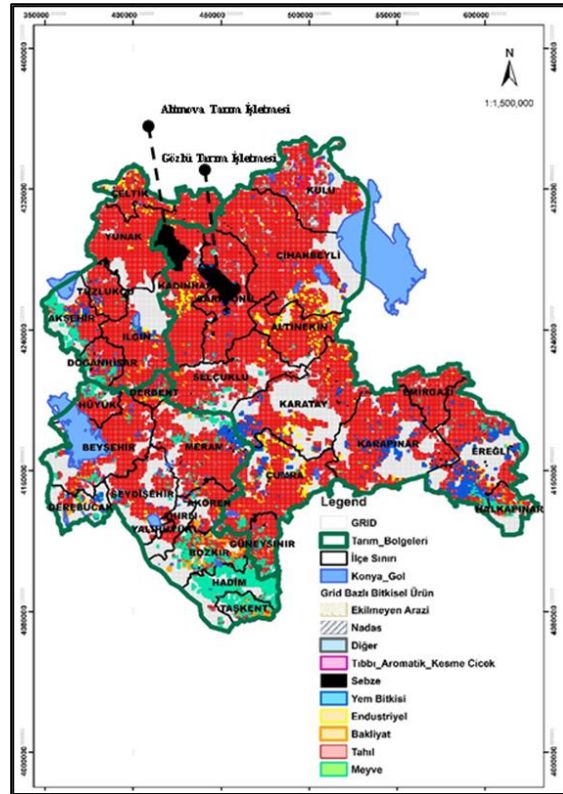

Şekil 10. Konya il genelinde Districting aracılığıyla 86 KUA oluşturulması.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, Bitkisel ürün yığılaşmalarının Konya İl bütünü içindeki yoğunlaştığı bölgelerin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Şekil 11 ve Şekil 12’de açıklandığı üzere, ÇKS’de bulunan yüz yirmi sekiz tarımsal ürünün, Meyve, Tahıl, Bakliyat, Endüstriyel, YemBitkisi, Sebze, Tıbbi Aromatik ürün grubuna tanımlaması/ataması yapılmıştır. Her bir grid alanındaki ürün grubunun oransal değeri hesaplanmış, her bir GRID alana isabet eden maksimum üretim alanına sahip olan ürün grubu sınıflandırılarak il genelindeki dağılımı haritalandırılmıştır. Bu işlem ileriki bölümde ele alınacak kümelendirme analizinin alt yapısını oluşturmaktadır.

Şekil 11. ÇKS bitkisel üretime ait alansal verilerin GRID alanlara tanımlanması.

Şekil 12. Konya İl bütününde her 1 km² içinde en fazla bulunan tarımsal ürün grubunun dağılımı.

ARAŞTIRMA BULGULARI ve TARTIŞMA

Bu araştırmada Konya kırsal arazisi, mekânsal planlama bilimine özgün yöntemlerle ayrıştırarak Kırsal Üretim Alanları (KUA) elde edilmiştir. Böylelikle kavramsal çerçevenin üzerinde durduğu farklı kırsal coğrafyalarda farklı kalkınma politikalarının yürütülebileceği, kalkınmaya yönelik özel üretim alanlarının oluşturulabileceği, bu noktada mekânsal planlamanın sağladığı faydaya yönelik tartışma zemini elde edilmiştir. Çalışmayla toprak niteliği ve nüfus verisini her 1 km² içinde bir arada değerlendirilerek coğrafyadaki doğal ve doğal olmayan sınırlandırıcıların eşliğinde, CBS Distincting aracıyla KUA'nın planlanması yapılmıştır. Araştırma alanında KUA'nın tarımsal kümelenmeye yönelik çevresel kaynakların KUA alanı özelinde senteze konu edilmesinin araştırmaya farklılık katacağı, bu yolla elde edilecek araştırma bulgularının araştırma sonucuna katkı sağlayacağı değerlendirilmiştir.

Bilindiği gibi doğaya ait mekânsal veriler, “birbirine yakın olan gözlemlerin benzer değerlere sahip olmasından dolayı mekânsal otokorelasyon sergiler” (Çubukçu,2020:12). Bu tarz verilerde, gözlem değerleri arasındaki mekânsal otokorelasyonu modellemek için çeşitli istatistiksel modeller (Moran I Endeksi, Geary C oranı gibi) geliştirilmiştir. Çalışma alanı içindeki bitkisel üretimi ifade eden verilerin mekânsal otokorelasyona sahip olduğu, kümeleşme veya yayılmanın varlığının tespiti amacıyla Şekil 13’de formülü açıklanan, Moran I indisinin CBS Mekânsal İstatistik Analiziyle hesaplanması sağlanmıştır. Yaygın olarak kullanılan Moran’ın I istatistiği genel mekânsal otokorelasyon indeksinin amacı, komşu alanların (GRID) gözlem değerlerinin (benzer bitkisel ürün miktarını ifade eden oranlarının) benzer veya farklı olma eğilimini piksellerin (GRID) kümelenmesini analiz eder. Hesaplanan I değeri [-1,1] arasında değer alır. Değerin +1’e doğru yakınsadığında pozitif otokorelasyon, -1’e doğru yakınsadığında negatif otokorelasyon, I değeri sıfıra eşit ise kümelenme veya yayılma olmadığı anlaşılmaktadır (Lloyd, 2010:56;Griffith,2005:585).

$$I = \frac{(x_i - \bar{x})}{S^2} \sum_{j=1}^n W_{ij} (x_j - \bar{x})$$

$X_{i,j}$: Konuma Göre Piksel (GRID) Tarımsal Ürün Değerleri (Oransal)
 X : Piksel (GRID) Belirli Bir Mesafede Ortalama Tarımsal Ürün Değeri
 S^2 : Standart Sapma (Varyans)
 W_{ij} : Ağırlık Matrisi

Şekil 13.. Global Moran I indis formülü

Bu değer normalize edilmesi için Şekil 14’de formülü açıklanan Z score değeri bulunmuştur, Böylelikle verilerin standartlaştırılması sağlanmıştır.

$$z = \frac{x - \mu}{\sigma}$$

X : Değişken,
 μ : Ortalama
 σ : Standart Sapma değeridir

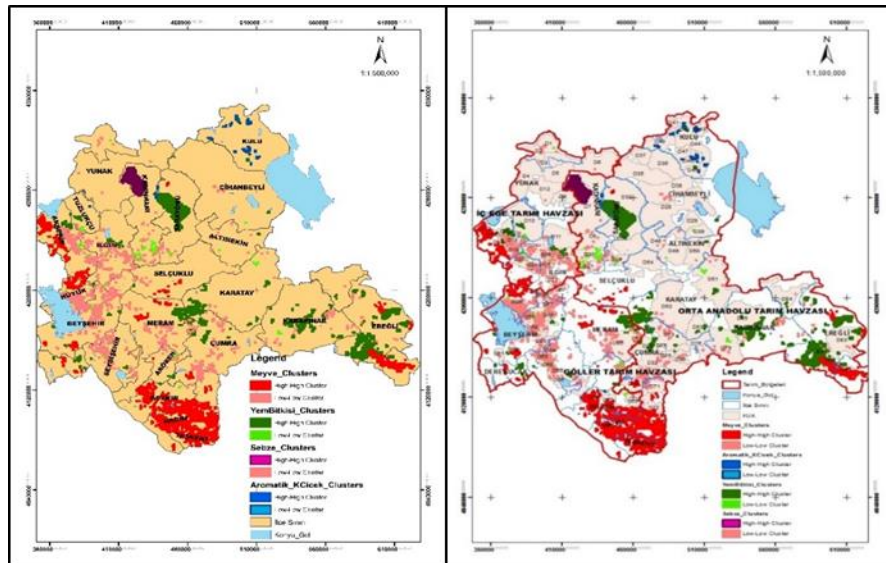
Şekil 14.. Z Score formülü

Her ürün grubu için grid bazında standartlaştırılma sağlanmış bu veri kullanılarak CBS Mekânsal İstatistik aracında Moran I analizi ile öncelikle verilerin mekânsal otokorelasyon gösterip göstermediği test edilmiştir. Bu testlere ait sonuçlar Tablo 2’de açıklanmıştır.

Tablo 2. Konya İl Bütününde Bitkisel Üretim Gruplarının Kümeleneşinin Tespiti.

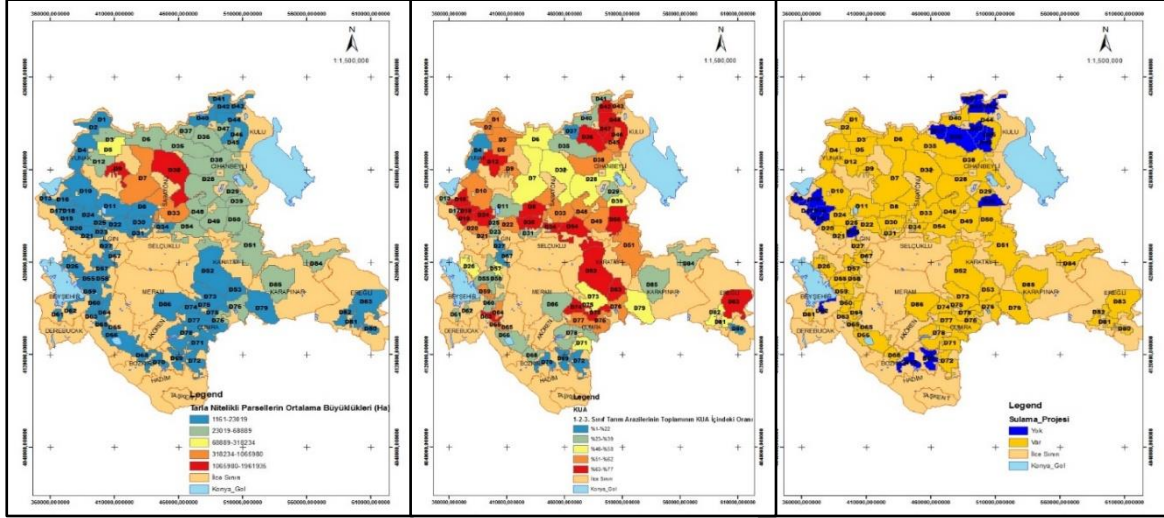
ÜRÜN GRUBU	MORAN I	MAXZSCORE	PVALUE	VARYANS	KÜMELENME
Meyve	0.836340	69.88	0	0.000143	+
Tahıl	0.237913	175.90	0	0.000002	-
Yem Bitkisi	0.638096	70.97	0	0.000081	+
Endüstriyel	0.464533	53.93	0	0.000074	-
Bakliyat	0.394662	37.55	0	0.000111	-
Sebze	0.694077	57.78	0	0.000144	+
Tıbbi Aromatik	0.393291	12.91	0	0.000932	-
Kesme Çiçek					

Buna göre Moran I değerinin +1 değerine yakın olması nedeniyle veri değerlerinden pozitif mekânsal otokorelasyon tespiti yapıldığı ayrıca CBS hesaplamasında ZScore değeri +2.58 değerinden fazla olması nedeniyle Konya il bütünü içinde Meyve, Yembitkisi ve Sebze ürün grubunda kümelenmenin var olduğu, bunun tesadüflik ihtimalinin %1 'den az olduğu hesaplanmıştır. Bu sonuçları haritalamak için CBS Anselin Moran I analizi kullanılmıştır. Analiz verileri dört grupta sınıflamaktadır. Şekil 15'de görüldüğü üzere ürün yığılaşmasının en yoğun olduğu grid alanlara High-High Cluster, kümelenmenin az olduğu grid alanlara Low-Low Cluster verilerin yayılım gösterdiği, aynı ürün grubunun mekânsal olarak yakınlık arz etselerde farklı ürün gruplarının varlığı nedeniyle yığılaşma oluşturmadıkları (yayıma oluşturdukları) alanlara High-Low Cluster ve Low-High Cluster anlamına gelmektedir.

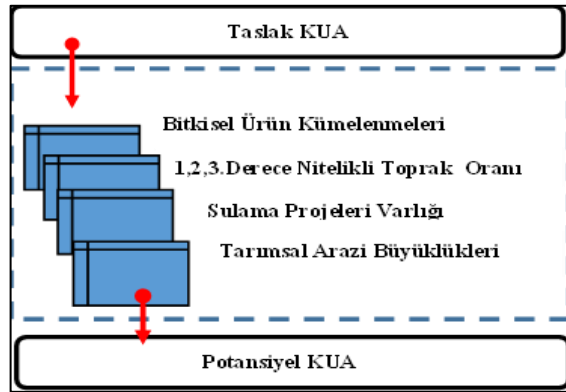
Şekil 15. Konya il bütününde bitkisel üretime konu ürün gruplarının kümeleşmesi.

Tarımsal kaynak yönüyle farklılaşan KUA'nın tespiti amacıyla, Şekil 16'da belirtildiği üzere her bir KUA'da yer alan 1-2-3.Derece toprak sınıflarının toplam büyüklüklerinin KUA toplam alanına oranı, sulama projesi varlığı ve tarımsal işletmelerin kadastral büyüklüğüne ait veriler CBS 'de sınıflandırılarak ayrı ayrı haritalandırılmıştır. Şekil 17'de şematize edildiği üzere puanlama yoluyla sentezlenmesi sağlanmıştır.

Puanlama Tablo 3’de açıklanmıştır. Buna göre tarımsal ürün kümeleşmesi bulunan KUA’na 20, en fazla nitelikli tarım arazisine sahip olan KUA’na 10, sulama projeleri bulunan KUA’na 10, en büyük ortalama kadastral büyüklüğe sahip olan KUA’na 10 puan verilmiştir. Her bir KUA 50 puan üzerinden değerlendirilmiştir. Böylelikle daha önce taslak olarak belirlenmiş KUA’nın tarımsal üretim yönüyle öne çıkanları-en fazla puana sahip olanları- (Potansiyel KUA) bulunmuştur.

Şekil.16. Tarım arazilerinin ortalama büyükleri, toprak Sınıfı (1-2-3), sulama projesi varlığı sınıflaması.

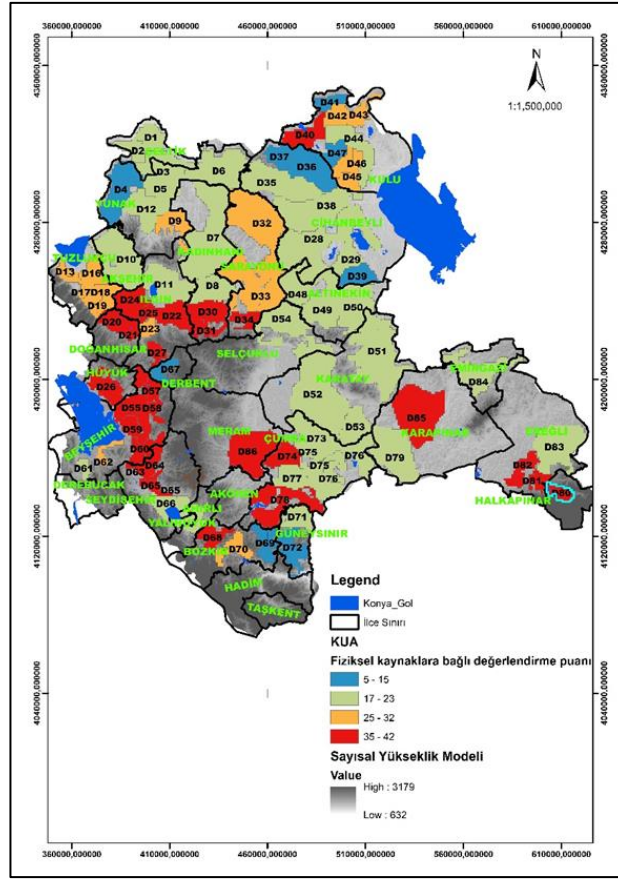

Şekil 17. Sınıflandırma ve sentez işlemine tabi tutulan fiziksel kaynaklar.

Tablo 3. Sentez (Puanlama).

KUA SENTEZİNE YÖNELİK FİZİKSEL KRİTERLER (İDEAL KUA TOPLAM PUANI 50)	SINIFLAMA (ŞEKİL 16)	PUAN
KUA'da Bitkisel Üretim kümelenmesi varlığı (Puan1)	1	20
1-2-3.Sınıf tarım arazisi toplamının KUA'nın büyüklüğüne oranı (Puan2)	1_ % 1-22	2
	2_ % 23-39	3
	3_ % 40-50	5
	4_ % 51-62	8
	5_ % 63-77	10
KUA'da Sulama projesi varlığı (Puan3)	1	10
Tarım Arazilerinin Ortalama Kadastral Büyüklüğü (Puan4)	1161-23019	2
	23019-68889	3
	68889-318234	5
	318234-1065980	8
	1065980-1961935	10

Şekil 18'de görüldüğü üzere 86 KUA'nın toplam puanı sınıflandırılarak haritalandırılmıştır. KUA özelindeki fiziksel kaynakların senteziyle elde edilen verilerin sınıflamasında, 5-15 puan değerine sahip grupta yer alan 9 KUA'nın ürün kümelenmesi içermediği, D36-D37 hariç toprak sınıfı itibariyle yeterli büyüklükte 1-2-3.derece toprağa sahip olmadıkları görülmüştür. D36-D37 KUA'nın ise toprak yeterliliği olduğu halde bölgede sulama imkânının yeterli olmadığı, ortalama tarımsal arazi büyüklüğünün oldukça parçalı arazilerden oluştuğu tespit edilmiştir. 17-23 puan değerine sahip 31 KUA'nın ürün kümelenmesi içermediği, toprak sınıfı ve sulama projesi varlığının yeterli olmasına karşın arazi parçalılığının fazla olduğu, bu bölgelerde su ve toprak varlığına rağmen miras ve mülkiyet hukukunun üretimi olumsuz etkilediği değerlendirilmiştir.

Şekil 18. Sentez sonrasında potansiyel KUA'nın seçimi

25-32 puan değerine sahip 16 KUA'dan D9 ve D32 KUA'ları hariç ürün kümelenmesi içerdiği toprak niteliği itibariyle verimli arazi büyüklüğün yeterli olduğu, sulama imkanlarının ise D9 ve D32 KUA haricinde yeterli olmadığı, arazi parçalılığının D9 ve D32 KUA haricinde fazla olduğu değerlendirilmiştir. D9 ve D32 nin (Sarayönü-Kadınhanı İlçeleri içinde) tarımsal işletme büyüklüğü sulama imkanı ve nitelikli toprağa sahip olması nedeniyle özel bir planlama yaklaşımı göstererek tarımsal kümenlemeyi filizlendirecek politikalar uygulanabilecek alanlar olduğu değerlendirilmiştir. Bu grupta da genel olarak mülkiyet ve miras hukukunun üretime olumsuz etki ettiği görülmektedir. En yüksek puana (35-42) sahip 26 KUA'da ürün kümelenmesi olmasına karşın, KUA'nın tamamında tarımsal işletme büyüklüğün yeterli olmadığı, çoğunluğu meyve üretimine yönelik kümelenmeyi ifade eden ürün yığınlaşmalarının bir süreç içinde mülkiyet kaynaklı nedenlerle üretime yönelik bir tehdit oluşturabilir. Bu bölgelerde coğrafi işaret taşıyan ürünlerin pazarlanabileceği bir alt yapının, örgütlenmenin, üretime yönelik teşebbüsü artıran girişimlerin desteklenmesi halinde ekonomik coğrafyanın kalkınma bileşenlerinin ortaya çıkabileceği değerlendirilmektedir.

Her bir kırsal alanın farklı olduğu temelinde, mekânsal planlamayla üretilen KUA'nın fiziksel niteliklerinin ekonomik geliri artıracak şekilde düzenlenmesi ve sahip olduğu sosyal sermayenin de gelişimini içerecek şekilde örgütlenmesi gerekmektedir. İşte bu noktada coğrafya üzerinde farklı lokasyonların ekonomik kalkınma farklılıklarını inceleyen ekonomik coğrafya araştırmalarında ekonomik bir gelişimin sağlanabilmesi için gerekli ideal koşulların ilişkisel mekânın oluşmasını -bir süreç içerisinde- sağlayabilecek araçlar ve yöntemlerin kırsal alanların temel üretim kaynağı olan tarım içinde kullanılabileceği değerlendirilmektedir. Bu durum Karakayacı, (2018:49)'nın araştırmasında belirttiği gibi, son yıllarda tarımdan elde edilen gelirin artılmasına yönelik söylem içinde yenilikçilik, rekabet edebilirlik gibi kavramların, kırsal mekânın yönetim süreçleri üzerinden tanımlanmasını gerektirdiğine dair görüşünü de desteklemektedir. Çekiç, (2009:150)'in sosyal sermayenin geliştirilebileceğine dair görüşleri bu çalışma içinde vurgulanan mekânsal planlamanın bizzat kendisinin bir kalkınma aracı olabileceği yönündeki tezini

destekler mahiyettedir. Kırsal toplulukların sahip olduğu tarif edilmesinde zorluk yaşanabilecek çok boyutlu değerlerin kendi menfaatlerine hizmet edecek şekilde düzenlenebileceği, bunun bizzat mekânsal planlamanın oluşumuna aracılık ettiği ve kırsalda yaşayanların katılım sağladığı yönetsel yapılar içinde kurgulanması gerektiği düşünülmektedir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Türkiye’de ekonomik kalkınmaya yönelik işlevleri dâhil mekânsal planlamanın kendine özgü özellikleri kullanılmamakta ve dar bir alana hapsedmeye çalışmaktadır. Özellikle mekânsal planlama faaliyetleri temel tarımsal planlamadan giderek ayrılmaktadır. Farklı coğrafyalarda farklı toprak ve iklim koşullarında kırsal alana yönelik farklı kalkınma politikalarının üretilebilmesinde kalkınma politikaları oluşturulurken ayırt edici anahtar mekânsal planlamaya özgü yöntemlerin kullanılmasıdır. Bu araştırmada kavramsal bölümde belirtilen “bilginin konuma göre değişiklik gösterdiği, fiziksel arazinin planlamaya bağlı olarak ekonomik değerinin değiştiği” yaklaşımı doğrulanmıştır. Konya il bütünü üzerinde mekânsal planlama ve bölgesel kalkınmayı birlikte etkileyen faktörlerin oluşturulması, kırsalın özel alan yönetimini de içerek şekilde planlanması KUA üzerinden açıklanmıştır.

Ekonomik Coğrafya kalkınma bileşenleri, kırsal kalkınmanın temel unsuru olan tarımsal üretimin kapasitesini artırmak için kırsal alanda yeni yönetsel araçlara ihtiyaç bulunduğunu düşündürmektedir. Bu çerçevede literatürde açıklanan tarımsal kümelenme bu yeni araçlardan birisi durumundadır. Kümelenme için kırsalda değer ağlarının oluşturulması ve uzun vadede rekabet edebilirliğinin sağlanması gerekmektedir. Araştırma içinde elde edilen KUA bu değer ağlarının oluşturulmasına odaklanan plan kararlarının uygulanacağı mikro tarım bölgelerini temsil etmektedir. KUA tarım arazilerinin birlikte yönetildiği bir politikayla ilinti kuracak şekilde kırsal alanın üretim ve kümelenme odaklı mekansal planlanmasının tarımsal üretimin de temel dayanağı olan toprak, İklim, su kaynakları gibi fiziksel niteliklerin ayrıştırılarak doğal kaynağa bağlı farklı politikaların, mekansal planlamanın başrol aldığı bir kalkınma planıyla bütünleştirilerek uygulanabileceğini göstermektedir. Özellikle diğer sektörlerle göre farklı yaklaşım gösterilmesi gereken tarım sektörünün kalkınma senaryolarının, KUA özelinde tatbiki ve uygulanan yöntemlerin gerekirse revize edilebilmesi, üretime konu kaynağın sürdürülebilirliği ve ekonomik değerinin korunması mümkün kılacaktır.

KUA planlamasıyla genele özgü kanunların, ülke ve bölgesel tarımsal politikalarının üst ölçekli çevre düzeni planlarının (ÇDP) altlık teşkil ettiği, KUA benzeri ayrışmalarla yerele özelleşerek-farklılaşarak uygulanmasının sağlanabileceği düşünülebilir. Ayrıca bu durum doğal veya insan kaynaklı sınırlara bağlı kalkınma planlanması yaklaşımı yerine mekânsal planlamanın bizzat kendisinin yakınma aracı haline dönüşebileceğini de göstermektedir. Bu çerçevede Türkiye’de imar kanununa odaklı aslen yapı formunun değişimini düzenleyen ÇDP’nin Çevre Düzeni Planlarının bu görevine ilave olarak, arazi ve arazi üzerindeki sosyal-ekonomik yapının değişimine bağlı olarak üretilen sektörel kalkınma planlarının sentezlenerek yere özgü yasaya dönüşen hukuksal altlık olabileceği değerlendirilmektedir. Fiziksel mekânın değişimini ilgilendiren tüm kanunlar, her bir coğrafyanın/yerin/bölgenin beşeri ve fiziksel özelliklerinin farklı olması nedeniyle, sosyo-ekonomik unsurlarla birlikte yerele özelleşerek ve uygulanabilecek esneklikte olmalıdır. Bu yasal alt yapıya ÇDP aracılık edebilir. Yerelleşerek kalkınan gelişmiş ülkelerin yaşadığı tecrübeler, genel idarenin yerele yerel yönetimler aracılığı ile nüfus etmesi gerektiğini göstermektedir. Bu noktada birçok eksikliğine rağmen 6360 Sayılı Bütünşehir yasasının ülkemiz için bir fırsat olduğu değerlendirilebilir.

Bu makalenin sınırlılıkları nedeniyle sadece fiziksel verilerin analiz ve senteziyle potansiyel ve öneri KUA elde edilmiştir. Sosyal ve ekonomik verilerin de analize konu edilmesiyle farklı sonuçlar elde edilebilir. KUA ‘nın oluşumuna temel teşkil eden tarımsal üretime konu edilen toprak, iklim, su gibi kaynakların Konya il bütününde değişkenlik gösterdiği, farklı kaynakların varlığının tarımsal üretimi de farklı şekillerde etkilediği görülmektedir. Ayrıca verimli tarıma elverişli şartlara sahip olsa da tarımsal işletmelerin parçalı olması KUA oluşumunu etkilemektedir. Çalışma alanı bütününde mülkiyet kaynaklı sorunların gelecek yıllar içinde tarımsal üretimi olumsuz etkileyeceği, kırsalda tarımsal üretim yapan nüfusu azaltacağı değerlendirilmektedir. Tarımsal üretime konu edilen arazinin bugünkünden farklı bir mülkiyet yönetimine

ihtiyacı bulunmaktadır. Kırsalın mekânsal planlanarak, özel alan yönetimi şeklinde ele alınması, kırsalda ekonomik coğrafya kalkınma bileşenlerinin zaman içinde gelişmesi ve oluşmasını sağlayacak yönetsel, teknik ve eğitsel bir alt yapının oluşmasına katkı sağlayacaktır. Bu noktada Türkiye'nin kırsaldan kalkınmasına yönelik amacın, kırsala daha fazla odaklanmayı sağlayan, tarımsal arazilerde mülkiyet yönetimi (kamulaştırma, planlama, uygulama) yetkisine haiz, üst ölçek mekansal planla yasallaşmış ilkelelerin uygulamasından sorumlu, yerelde kurumsallaşan tüzel kişiliği olan özel kırsal alan yönetimleriyle sağlanabileceği değerlendirilmektedir.

Yazar Katkıları

Nurullah OSMANLI: Konunun belirlenmesi, literatür çalışması, makalenin yazımı ve analizi. **Özer KARAKAYACI:** Konunun belirlenmesi, makalenin yazımı ve kontrolü, veri analizi.

Finansal destek beyanı: Yazarlar bu çalışma için finansal destek beyan etmemiştir.

Çıkar çatışması: Yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Aksoy, E. (2006). Clustering With GIS: An Attempt to Classify Turkish District Data, Shaping the Change XXIII FIG Congress Munich, Germany
- Ayten, D. (2022). Cartagena Protokolü Çerçevesinde Piyasa ve Gıda Güvenliği Kıskaçında Biyolojik Çeşitlilik. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 4 (1) , 100-119. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/neusb/issue/70910/1116044>
- Barnes, T.J., (2009). Economic Geography, *International Encyclopedia Of Human Geography*,3: 315-326
- Bathelt, H., & Glückler,J.(2003). Toward A Relational Economic Geography, *Journal Of Economic Geography* 3: 117-144.
- Çekiç, T. İ. (2009). *Kırsal Kalkınma Açısından Sosyal Sermayenin Öğeleri: Şanlıurfa-Hilvan Örneği*,[Doktora Tezi], Yıldız Üniversitesi, İstanbul
- Çubukçu, K. M. (2020). Planlamada ve Coğrafyada Temel İstatistik ve Mekansal İstatistik, Atlas Akademik Basın Yayın Dağıtım Tic.Ltd. Şti,12.
- Dalal-Clayton, B. Dent,D.,&Dubois,O.(2003),Rural Planning In Developing Countries,3,90-131
- Gallup, J., Sachs,J., &Mellinger,A. (1999) Geography And Economic Development *International Regional Science Review* 22, 2: 179-232.
- Galves-Nogales, E. (2010) Agro-Based Clusters İn Developing Countries: Staying Competitive In A Globalized Economy, *Agricultural Management, Marketing And Finance Occasional Paper*,1-13
- Galvez-Nogales, &E., Webber, M.(2017), Territorial Tools For Agro-İndustry Development, *Food And Agriculture Organization Of The UnitedNations*,3,89-124
- Griffith, D. A (2005), Spatial Autocorrelation, *Encyclopedia of Social Measurement*,3,581-589
- Hassink, R., Klaerding,C.,&Marques,P. (2014), Advancing Evolutionary Economic Geography by Engaged Pluralism, *Regional Studies*,48,7,1295-1307, <http://dx.doi.org/10.1080/00343404.2014.889815>
- Karakayacı, Ö. (2018). Bölge Planlamada Kırsal Alanların Önemini Yeniden Keşfetmek: Yeni Bölgecilik Perspektifinde Kuramsal Tartışmalar, *Planlama* 2018;(Ek 1):42—51, <https://DOI:10.14744/planlama.2018.16870>
- Kaygalak, İ. (2017), Kurumsal Ekonomik Coğrafya Yaklaşımı: Tanımı, Kavramsal Çerçevesi ve İçeriği,350, <https://www.researchgate.net/publication/320450926>
- Kaygalak, İ. (2020), Mekan ve Ekonomi Ekonomik Coğrafyada Yeni Yaklaşımlar, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları,40-46
- Krugman, P. (1999),The Role of Geography in Development .*International Regional Science Review* 1999 22: 142, DOI: 10.1177/016001799761012307
- Konya Ekonomi Raporu 2019, (2020),Konya Ticaret Odası,40
- Lawson, J. (2007), Making Development Geography. *Remaking Development Geography*.2:51-67
- Lloyd, D. C. (2010), Spatial Data Analysis An İnstruction For Gıs Users,4-55-60
- Murdoch, J. (2000), Networks-A New Paradigm Of Rural Development?, *Journal of Rural Studies*, 16 (2000) 407419.
- Porter, E., Ketels. C., Miller, K., & Bryden, R. (2004). Competitiveness in Rural U.S. Regions:Learning and Research Agenda. *Institute for Strategy and Competitiveness Harvard Business School*.6-20
- Rockström, J Williams, J., Daily. G Noble.A, Matthews, N., Gordon, L. Wetterstrand, H. DeClerck.F, Shah, M, Steduto.P Fraiture. P. Hatibu. F, Unver. O. Bird. J, Sibanda,L& Smith,J., (2016). *Sustainable*

- Singh, P., K., (2019), Spatial Planning for Socio-Economic Development, *International Journal of Geography and Regional Planning*. 5(1), 101-107
- Şahin, S. (2021). Neoliberal Politikalar Ve Türkiye’de Özelleştirme Uygulamaları.Necmettin Erbakan Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 3 (2) , 160-176, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/neusbf/issue/67580/981698>
- Torre A., & Wallet F., (2016), Regional Development in Rural Areas Analytical Tools and Public Policies. 3:25-31
- Wilson, E., & Piper, J., (2010), Spatial Planning And Climate Change, *Spatial Planning In Practice*,3 (10),253-279
- Yılmaz, G. (2022), Covid-19 Salgınının Dünya Ve Türkiye Ekonomisine Etkileri Ve 2008 Krizi İle Mukayesesi, *Necmettin Erbakan Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*,4(2),132-143, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/neusbf/issue/74770/1113737>

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: It is known that the income from agriculture in rural areas can't reach the quantitative income increase provided by non-agricultural sectors that develop mostly in urban areas. Nevertheless, when it comes to the supply of food needed for the sustainability of human life, the qualitative value of agriculture comes to the fore rather than the quantitative increase in economic income. This value emphasizes rural development research that aims to increase the economic value of rural space subject to agricultural production by planning for the future. Economic value changes by organizing (planning) physical space. For this reason, it is an important development problem as to what kind of planning the changes in today's rural areas are the result of, what kind of economic development this change realizes in the countryside, and above all, to what extent this change increases agricultural production, which has an essential role in the sustainability of human life.

Materials and Methods: New approaches are needed for the agricultural sector to achieve development by increasing local competitiveness. Economic geography studies indicate that the location value and social capital of the land subject to development are effective in explaining the difference in development. It shows that the research on the formation of the value chain in the development process in question overlaps with the results of agriculture-based cluster research. If the agricultural cluster requires a policy and organization in rural space, it is necessary to discuss the regulation/spatial planning of the agricultural land that constitutes the basis of the agricultural cluster and its management in line with the objectives of the plan, and to analyze (interpret) the results by conducting an application on a sample land. In this study, it is aimed to verify the principles put forward by the qualitative research method with a quantitative research approach by using the quantitative and qualitative information obtained from the sample land in GIS.

Findings: In this research, the rural land of Konya has been divided by methods specific to the science of spatial planning and **Rural Production Areas (RPA)** have been obtained. In this way, a discussion ground has been obtained for the benefits of spatial planning at this point, where different development policies can be carried out in different rural geographies emphasized by the conceptual framework, and special production areas can be created for development. In this study, the planning of RPA was made with the GIS Districting tool by evaluating the soil quality and population data together within each 1 km², accompanied by natural and unnatural limiters in geography. It was evaluated that synthesizing the environmental resources for the agricultural clustering of RPA in the research area would add difference to the research and the research findings to be obtained in this way would contribute to the research result.

Discussion: It has been determined that although the soil class is sufficient for fruitful production in some RPA's, there are no irrigation projects in the relevant areas, while there are irrigation projects in some areas where the soil class is not sufficient. In Akşehir, Doğanhisar, Hüyük and Ereğli districts, it is evaluated that the economic value of rural areas can be increased with appropriate organizations that actually have fruit agglomeration areas. Due to the agricultural subsidies provided regardless of the adequacy of water resources, it has been determined that cereals and industrial products are produced in Konya province without clustering in any region. It is seen that this product group can be transformed into a controlled KUA area with the right management tools addressing the increase of product diversity without falling behind in economic income. In Hadim, Taşkent, Bozkır districts, it has been determined that there are fruit product agglomerations in areas where no RPA was created due to the methodology carried out in the research, and special RPA studies can be carried out in these areas.

Conclusion and Suggestions: The RPA obtained in the research represents the micro-agricultural regions where plan decisions focusing on the creation of these value networks will be implemented. RPA shows that spatial planning of the rural area with a focus on production and clustering in relation to a policy where agricultural lands are managed together can be implemented by integrating different policies based on natural resources with a development plan in which spatial planning takes the lead by separating physical qualities such as soil, climate and water resources, which are the main basis of agricultural production. Especially in the agricultural sector, which needs to be approached differently compared to other sectors, it will be possible to test the development scenarios of the agricultural sector in the KUA and to revise the methods applied, if necessary, to ensure the sustainability and protection of the economic value of the resource subject to production. It should be considered that general rules, country and regional agricultural policies, which constitute the basis for upper-scale landscaping plans, can be applied by differentiating and specializing to the local area through RPA -like separations. In addition, this situation also shows that spatial planning itself can become a development tool instead of a development planning approach based on natural or man-made boundaries. In this framework, it is considered that in addition to this task of the Landscaping Plans, which regulate the change of the building form in Turkey with a focus on the zoning law, sectoral development plans produced depending on the change in land and the social-economic structure on land can be synthesized and become a legal basis that turns into a local-specific law.